

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-62>

УДК 658.001:65.012.32

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ESG-АКТИВНОСТЕЙ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

CURRENT TRENDS IN ESG ACTIVITIES OF COMPANIES IN UKRAINE AND WORLDWIDE

Бондаренко Лідія Петрівнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3313-3569>**Скоропад Ірина Станіславівна**кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5450-0997>**Bondarenko Lidiia, Skoropad Iryna**

Lviv Polytechnic National University

Стаття присвячена дослідженню тенденцій впровадження ESG-стандартів та активностей у світове та вітчизняне бізнес-середовище. Сучасні тренди формують нові вимоги до бізнесу і ESG – одна з найпоширеніших з них. ESG-концепція створює платформу відкритої економіки, де компанії дбають про навколишнє середовище, дотримуються соціальних та людських цінностей та будують прозорі управлінські структури. У статті розкриваються причини поширення ESG-принципів у світі, з акцентуванням важливості та необхідності впровадження ESG-активностей компаніями в Україні, особливо зараз під час тяжких воєнних дій, а також у період післявоєнної відбудови.

У статті вивчається рейтинг країн за найнижчим рівнем ризику за ESG-показниками та країни і регіони за кількістю компаній, що надають інформацію по ESG Risk Smart Score станом на 2024 рік. Порівняння цих даних показало, що країни з найбільшою кількістю ESG-активних компаній не є, на жаль, країнами з найнижчим рівнем ризику щодо ESG негативних факторів.

Аналіз штрафів регуляторів за виявлені недоліки при фінансовому аудиті у світі з 2020 по 2023 рр. засвідчує досить нелогічний, але очевидний зв'язок між зростанням самосвідомості та відкритості бізнесу та, в той же час, зростанням фінансових маніпуляцій та шахрайств у звітності. Останні дані, наведені в статті, також вказують на існування взаємозалежності між накопиченням боргів (в тому числі інвестицій наданих на принципах ESG) і зростанням ризиків для навколишнього середовища. У статті також проранжовані у відсотках основні перешкоди впровадження ESG-стандартів, які виділяють самі компанії, що їх імплементують. Також надаються приклади впровадження ESG-ідей в Україні.

Підсумковою думкою статі постає твердження про необхідність, а також готовність українських компаній використовувати ESG-ідеологію у своїй повсякденній діяльності.

Ключові слова: корпоративні цінності, соціальна відповідальність, навколишнє середовище, ESG-стандарты, ESG-активності, індекс ризикованості ESG.

The article is devoted to the study of trends in ESG standards and activities implementation in the global and domestic business environment. Modern tendencies create new requirements for business, and ESG is one of the most common of them. In the first place, the ESG concept creates a platform for an open economy, where companies care for the environment, adhere to social and human values, and build transparent management structures. Therefore, the article reveals the

reasons for the spread of ESG principles in the world, with an emphasis on the importance and necessity of implementing ESG activities by companies in Ukraine. And that appears especially important in Ukraine now, during severe military operations, as well as in the period of post-war reconstruction.

Thus, the first stage of research is to examine the ranking of countries with the lowest level of ESG Risk Smart Score and countries and regions by the number of companies providing information according to the ESG Risk Smart Score in 2024. An initial comparison of these data showed that the countries with the highest number of ESG-active companies are not, unfortunately, the countries with the lowest level of risk regarding ESG negative factors. Therefore, high ESG activity does not guarantee the minimization of risks regarding their implementation.

Additionally, the analysis of regulators' fines for detected shortcomings in financial audits in the world from 2020 to 2023 shows a rather illogical, but obvious connection between the growth of self-awareness and openness of business and, at the same time, the growth of financial manipulation and fraud. On the other hand, the latest data presented in the article also indicate that there is an interdependence between the accumulation of debt (including investments provided on ESG principles) and the growth of environmental risks. In conclusion, the article also ranks the main obstacles to the implementation of ESG standards, which are identified by the companies that implement them. Also, examples of ESG ideas implementation in Ukraine are provided.

Summarizing all the above, the final opinion of the article is a statement about the necessity and willingness of Ukrainian companies to use ESG ideology in their daily activities.

Keywords: corporate values, social responsibility, environment, ESG standards, ESG activities, ESG risk score.

Постановка проблеми. Парадигма сучасного бізнесу змінюється. На відміну від корпоративного сектору минулого століття, коли суспільство виправдовувало жорсткість та егостичність мотивів компаній, теперішнє бізнес середовище є зовсім іншим. Саме тому такими важливими постають питання соціальної відповідальності, екологічної відповідальності та вимога бачити корпоративні структури не пасивними елементами, а повноцінними та активними учасниками не лише економічних, але й інших суспільних процесів. Необхідність відповідати очікуванням громадянського суспільства та вести відповідальний, прозорий та корисний бізнес – основні аспекти нових реалій бізнес-трансформацій. ESG, що стає новою формою внутрішніх та зовнішніх стандартів сучасних компаній, таким чином, актуалізується для впровадження та дотримання у цілому світі, а отже і в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика ESG є не новою для дослідження в Україні і досить активно обговорюється як в академічних, так і бізнес колах вітчизняного простору. Наприклад, Лагодієнко О.В. [7, 8], Ганусич В. [2], Лазоренко Т., Шолом І. [9] вивчають принципи запровадження ESG-активностей підприємств у систему управління та звітності. А Пшик Б.І. [11] та Лівовшко Т. [10] акцентують свою увагу на конкретній частині управління – моніторингу та методів

моніторингу ESG-активностей підприємств. Оцінюють готовність використання ESG-активностей у своїй діяльності такі науковці, як Яцишина К. та Яцишин Т. [12].

В свою чергу Макаренко І.О. [6] та Воронько-Невіднича Т.В., Собчишин В.М., Носенко В.О., Хрипко А.А., Катрич Д.А. [1] досліджують принципи та перешкоди імplementації ESG-стандартів у роботу українських компаній. Цікаві роботи провадять Кіржецька М.С. та Кіржецький Ю.І. [3]. Науковці формують взаємозв'язки між використанням ESG-принципів та фінансовими результатами роботи компаній. Питаннями актуалізації ESG під час війни займаються, наприклад, Коновальченко А. [4] та Косюк І. [5].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. ESG-принципи вже знайшли своє відображення у вітчизняному корпоративному сектору. Проте саме зараз, під час тяжких воєнних років ці нові вимоги стають як ніколи актуальними. Закордонні компанії вже деякий час адаптували ESG-активності у свою повсякденну діяльність, а отже це мабуть нова реальність і для українських підприємств. Поточна та майбутня відбудова економіки після воєнних руйнувань буде базуватися на нових стандартах ведення бізнесу і отримати підтримку та інвестиції, однозначно, буде легше тим компаніям, які запровадять ESG-стандарти. Саме тому як ніколи зараз є доцільним та актуальним вивчення

сучасних концепцій та світових трендів ESG-активностей компаній.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Цілями статті є дослідження стану та тенденцій ESG-активностей компаній в Україні та світі за останні роки.

Виклад основного матеріалу дослідження. ESG парадигма – це фактично ідеологічна трансформація модерного бізнесу з площини простого заробляння прибутку у площину відповідальності за свою діяльність у сфері екології, соціального та управлінського аспектів функціонування. ESG-стандарт не стають на заваді генерування прибутковості для компаній, але ставлять вимоги щодо способів та інструментів досягнення цього, через відповідальність, активність та прозорість бізнес-процесів підприємств на всіх ланках та етапах діяльності.

Трохи детальніше розглянемо основні світові тенденції ESG-активностей корпоративного бізнес сектору.

Цікавими для аналізу є розробки компанії Sustainalytics, яка публікує дані щодо ESG Risk Smart Score, що є уніфікованим індексом ризиковості компанії щодо негативних факторів у ESG переліку. Згідно з рейтингу ризику країни Sustainalytics оцінює рівень процвітання країни, враховуючи її доступ до природних, людських та інституційних багатств та ефективність управління ними [13].

За даними 2024 року видно, що 15 лідерів-країн з найнижчим рейтингом по ризиках ESG є скандинавські країни і загалом Європа показує дуже хороші результати, якщо врахувати,

що максимальне значення ризику за методикою – це 100% (рис. 1). Австралія, Канада і США також попали й першу п'ятнадцятку. Те, що викликає занепокоєння – це відсутність у рейтингу країн Азії, які, в принципі, є дуже помітними учасниками світових ESG-активностей.

Якщо оцінити кількість компаній, що подають дані по ESG в розрізі різних регіонів та країн (табл. 1), то ситуація буде дещо іншою. Хоча європейські країни і мають найвищі бали по безризиковості факторів ESG, але за кількістю компаній, що працюють з ESG-активностями, Європа суттєво поступається як американському, так і азійському континенту. Лідером за критерієм кількості активних в площині ESG компаній є, безумовно, Азія, але забезпечення високого рівня ESG-принципів в цьому регіоні проблематичне, як в плані кліматичних, так і соціальних норм. Очікувано, що найменш активними в сфері ESG є африканські країни та країни Близького Сходу, де усвідомленість потреби запроваджувати ESG-активностей у бізнесі ще не знайшли широкого розповсюдження. А отже, ці дані засвідчують, що висока ESG-активність в країні ще не гарантує низьких ризиків щодо їх імплементації. Це те, про що слід серйозно задуматися, адже ESG-принципи повинні впроваджуватися не лише на рівні компаній, але й також на рівні уряду, органів місцевого самоврядування та пересічних громадян. Тільки існування тісної кооперації, підтримки та взаєморозуміння усіх учасників може створити мінімально ризикове середовище для нової ESG-реальності.

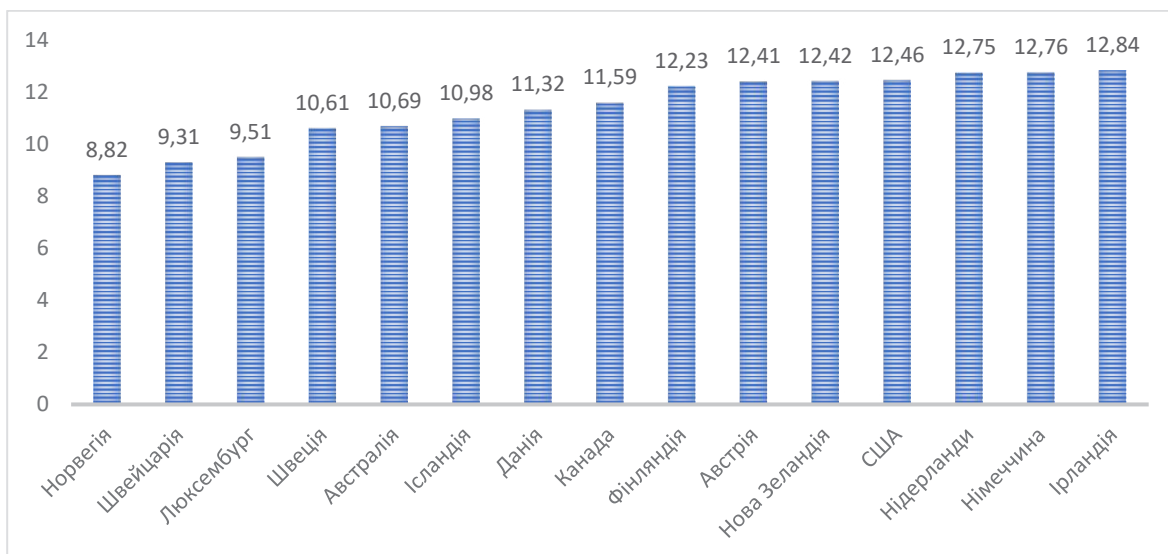


Рис. 1. Рейтинг країн за найнижчим рівнем ризику за ESG-стандартами в 2024 році (%)

Джерело: складено авторами на основі даних [13]

Таблиця 1

**Кількість компаній по країнах та регіонах,
що надають інформацію по ESG Risk Smart Score в 2024 році**

Регіон	Країна	Кількість компаній, шт
Європа (4520+)	1. Великобританія	830+
	2. Польща	630+
	3. Швеція	530+
	4. Німеччина	370+
	5. Франція	330+
	6. Інші	1830+
Америка (6890+)	1. США	3000+
	2. Канада	2900+
	3. Бразилія	230+
	4. Чілі	140+
	5. Мексика	80+
	6. Інші	270+
Азія (20100)	1. Китай	4500+
	2. Індія	4100+
	3. Японія	2500+
	4. Південна Корея	2000+
	5. Тайвань	1500+
	6. Інші	5500+
Африка та Близький Схід (1860+)	1. Туреччина	380+
	2. Ізраїль	350+
	3. Саудівська Аравія	150+
	4. Південна Африка	130+
	5. Інші	850+

Джерело: складено авторами на основі даних [13]

Попри зростання ESG-свідомості та популяризації їх вимог у всьому світі, поточні дослідження засвідчують, що кількість маніпуляцій у звітах зростає з року в рік (рис. 2). Попередні висновки вражають: у 2023 році національні регулятори виявили набагато більше недоліків аудиту та наклали більше фінансових санкцій, ніж у попередні роки. Станом на 2023 рік фінансові штрафи трьох основних регуляторів – Ради з нагляду за бухгалтерським обліком публічних компаній (PCAOB) у США, Ради з фінансової звітності (FRC) у Великобританії та Національного органу з фінансової звітності (NFRA) в Індії – зросли на 302 % порівняно з 2022 роком. У США, до прикладу, недоліки в аудиторських звітах зросли на 203% за той самий період [14].

У світі прослідковується очевидна зацікавленість інвесторів у підтримці проектів, що базуються на врахуванні екологічних аспектів. А це, в свою чергу, свідчить про зростання бажання інвестувати в активи, які тим чи іншим чином орієнтовані на захист навколишнього середовища. У 2023 році в розрізі «зелених

облігацій» майже четвертина нових випусків була пов'язана з проектами щодо біорізноманіття, лісового господарства та стійкого сільськогосподарства. І кількість таких проектів за останні п'ять років зросла майже в три рази. Крім того поширюється новий тип угод – обмін боргів на природу. Хоча початково такі угоди існують у світі ще з 1980-х років, раніше вони не були дуже доступними для приватних інвесторів. Але зростання інтересу до фінансування навколишнього середовища та поява нових гравців можуть суттєво змінити ситуацію [14].

Проте існує певний зв'язок між рівнем боргів у країні та рівнем загроз для навколишнього середовища (рис. 3). І про цей ризик необхідно пам'ятати для ефективного планування залучення інвестицій в країну.

Для України світові тенденції ESG як ніколи є актуальними, адже ми потребуємо і будемо потребувати у майбутньому після завершення війни суттєвих інвестицій на відбудову країни. А отже частина цього фінансування буде надаватися, безумовно, на нових умовах

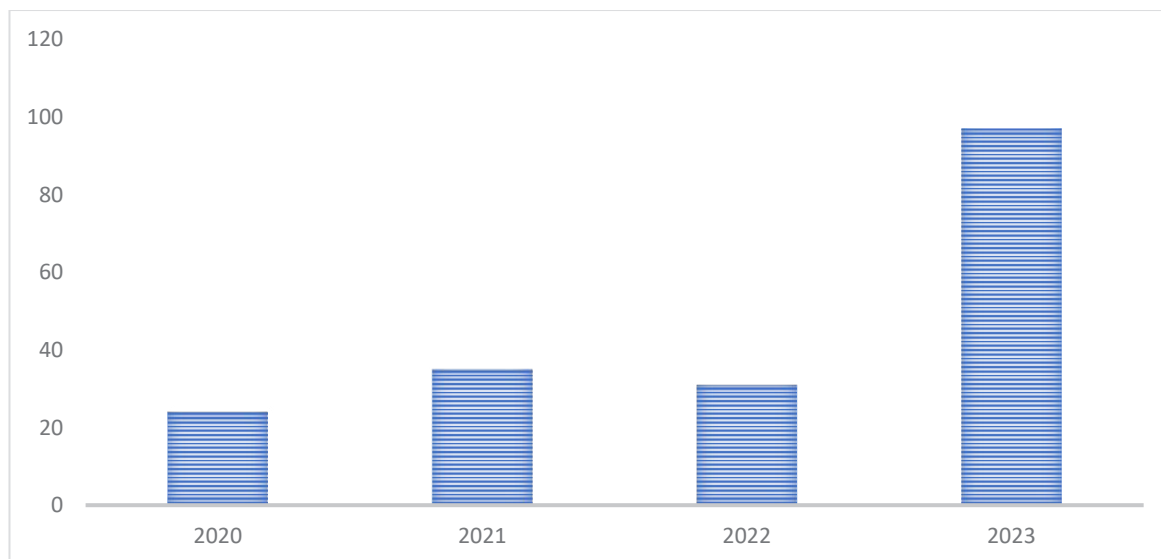


Рис. 2. Штрафи регуляторів за виявлені недоліки при фінансовому аудиті у світі з 2020 по 2023 рр. (млн \$)

Джерело: складено авторами на основі даних [14]

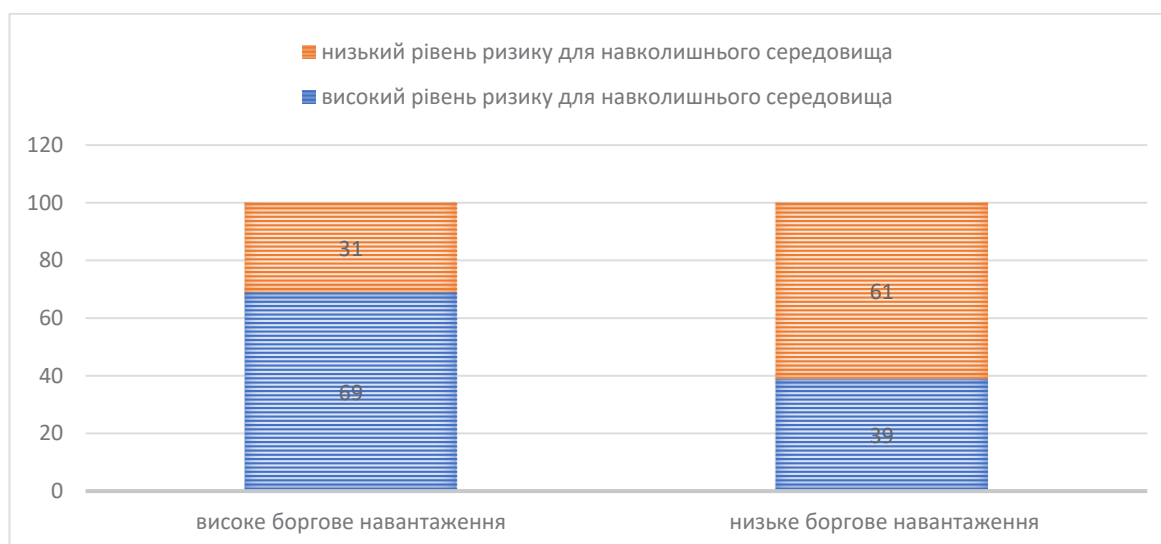


Рис. 4. Основні перешкоди впровадження ESG-стандартів на думку компаній (%)

Джерело: складено авторами на основі даних [15]

ESG. Тому в українського бізнесу та урядових структур немає іншого виходу як трансформувати свої процеси у бік відповідального та прозорого екологічного, соціального та управлінського середовища.

Останні дослідження [14] засвідчують, що на сьогодні більше 70% світових інвесторів тим чи іншим чином враховують ESG-показники при прийнятті рішень щодо фінансування, на противагу 59% у 2019. А отже тенденція має очевидно зростаючу динаміку.

Варто розуміти, що імплементація ESG-стандартів – це фактично створення нової бізнес культури, а тому, однозначно, є завданням складним і трудомістким. А отже у процесі можуть і будуть виникати труднощі та перешкоди щодо впровадження ESG.

Новітні дослідження показали, що компанії, які працюють на засадах ESG стикаються з проблемами як в середині власного бізнес-середовища, так і з обмеженою інформацією по самих ESG-процесах у ході ESG-звітування. Найбільш складною є вимога



Рис. 3. Співвідношення рівня боргового навантаження країни та рівня ризику для навколишнього середовища (%)

Джерело: складено авторами на основі даних [14]

поєднувати інноваційність та ESG-стандарты у нових продуктах. Цього очікує більшість інвесторів від компаній, але реалізувати такі завдання є складним викликом (рис. 4).

Незважаючи на виклики, українські компанії також включаються у імплементацію ESG-стандартів. До прикладу, у 2023 році вітчизняні компанії стали учасниками світової навчальної програми SDG Innovation Accelerator for Young Professionals [4, 5]. Такі інтенсивні навчання в умовах акселератора дають можливість українським компаніям отримати світовий досвід та знання як імплементувати ESG-активності у свою повсякденну роботу злагожено та з найменшим опором. Також варто відмітити, що і в попередні роки, незважаючи на війну та covid-19 в Україні створювалися продукти, які базувалися на принципах ESG і знайшли своє достойне місце на ринку.

Висновки. Сучасна трансформація світового бізнес-середовища на засадах ESG-стандартів є невідворотною парадигмою

нової підприємницької реальності. Україна вже давно показала себе як зацікавлена та високо адаптивна країна, що хоче і може переймати та імплементувати у себе світові інноваційні практики, які успішно та ефективно працюють. А тому можемо очікувати, що і впровадження ESG-активностей знайде своє широке використання та стане природним елементом майбутніх українських бізнес-процесів. Теперішній період є дуже вдалим для українських компаній сформувавши свої стратегії розвитку на засадах ESG, що допоможе їм не лише залучити необхідні інвестиційні кошти, але стати на один щабель з світовими корпораціями в напрямку побудови нового конкурентоспроможного і відкритого до суспільства бізнесу.

Використання ESG-активностей є ще доволі новим світоглядом для вітчизняних суб'єктів бізнесу, а отже дослідження щодо їх поширення, використання та ефективності ще попереду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воронько-Невіднича Т.В., Собчишин В.М., Носенко В.О., Хрипко А.А., Катрич Д.А. Імплементація ESG-принципів у функціонування підприємств агропродовольчої сфери в контексті забезпечення стратегії капіталізації. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. № 3. С. 171-176.
2. Ганусич В. Аналіз ESG-рейтингу компанії. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economica*. 2022. № 2. С. 257-265.
3. Кіржецька М.С., Кіржецький Ю.І. Актуальні аспекти сталого розвитку бізнесу за ESG стандартами в Україні. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2022. № 2 (10). С. 32-40.

4. Коновальченко А. Як інноваційні підходи до ESG допомагають відновленню України. *Економічна правда*. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/15/708751/> (дата звернення: 10.09.2024).
5. Косюк І. ESG-звітність під час війни: чому важливо продовжувати. *Бізнес-портал «Дія»*. 2023. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/sistematizacia-biznes-procesiv/esg-zvitnist-pid-cas-vijni-comu-vazlivo-prodovzuvati> (дата звернення: 10.09.2024).
6. Макаренко І.О. Інкorporація ESG-критеріїв у діяльність компаній у контексті їх інвестиційного скринінгу. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2 (104). С. 86-93.
7. Лагодієнко О.В. Застосування ESG-принципів у роботі підприємств: перспективи та реалізація. *Причорноморські економічні студії*. 2022. № 77. С. 39-44.
8. Лагодієнко О.В. Питання інтеграції ESG концепції у маркетингову діяльність підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2023. № 83. С. 65-69.
9. Лазоренко Т., Шолом І. Теоретичні засади концепції управління стійким розвитком підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 67. С. 175-184.
10. Лівощко Т. Моніторинг за ESG-принципами та його вплив на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 5. С. 158-164.
11. Пшик Б.І. Деякі аспекти моніторингу ESG-активності підприємств. *Агросвіт*. 2024. № 14. С. 12-20.
12. Яцишина К., Яцишин Т. Оцінка готовності підприємств України до врахування ESG-факторів при плануванні бізнес-стратегій. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 24. С. 9-13.
13. ESG Risk Ratings and ESG Risk Smart Score. *Sustainalytics*. 2024. URL: <https://www.sustainalytics.com/investor-solutions/esg-research/esg-risk-smart-score> (дата звернення: 10.09.2024).
14. Sustainability and climate trends to 2024. *MSCI*. 2024. URL: <https://www.msci.com/documents/1296102/42241274/2024++MSCI+Sustainability+and+Climate+Trends+to+Watch+Paper+Final+.pdf?3> (дата звернення: 10.09.2024).
15. ESG reporting: your comprehensive guide for 2024. *PlanA*. 2024. URL: <https://plana.earth/academy/esg-reporting> (дата звернення: 10.09.2024).

REFERENCES:

1. Voronko-Nevidnycha, T.V., Sobchyshyn, V.M., Nosenko, V.O., Khrypko, A.A., & Katrych, D.A. (2023). Implementaciya ESG-pryncypiv u funkcionuvannia pidpnyemstv agroprodovolchoi sfery u konteksti zabezpechennia stratehii kapitalizacii [Implementation of ESG principles in the functioning of agro-food enterprises in the context of ensuring the capitalization strategy]. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 3. 171-176. [in Ukrainian].
2. Hanusych, V. (2022). Analiz ESG-rejtynhu kompanii [Analysis of the company's ESG rating]. *Acta Academiae Beregsasiensiis. Economics*. 2. 257-265. [in Ukrainian].
3. Kirzhetska, M.S., & Kirzhetsky, Yu.I. (2022). Aktualni aspekty staloho rozvytku biznesu za ESG standartamy v Ukraini [Current aspects of sustainable business development according to ESG standards in Ukraine]. *Visnyk nacionalnoho universytetu "Lvivska Politehnika" – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University*. 2 (10). 32-40. [in Ukrainian].
4. Konovalchenko, A. (2024). Jak innovacijni pidhody do ESG dopomohajut vidnovlenniu Ukrainy [How innovative approaches to ESG help the recovery of Ukraine]. *Ekonomichna pravda – Economic truth*. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/15/708751/> (accessed September 10, 2024). [in Ukrainian].
5. Kosiuk, I. (2023). ESG-zvitnist pid chas vijny: chomu vazhlyvo prodovzhuvaty [ESG reporting during war: why it is important to continue]. *Business portal "Diya"*. Available at: <https://business.diia.gov.ua/cases/sistematizacia-biznes-procesiv/esg-zvitnist-pid-cas-vijni-comu-vazlivo-prodovzuvati> (accessed September 10, 2024). [in Ukrainian].
6. Makarenko, I.O. (2023). Inkorporacija ESG-kryteriev u dijalnist kompanij u konteksti iih investycijnogo skryninhu [Incorporation of ESG criteria into the activities of companies in the context of their investment screening]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvania – Economy, management, and administration*. 2 (104). 86-93. [in Ukrainian].
7. Lagodienko, O.V. (2022). Zastosuvannia ESG-pryncypiv u roboti pidpnyemstv: perspektyvy ta realizacija [Application of ESG principles in the work of enterprises: prospects and implementation]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*. 77. 39-44. [in Ukrainian].
8. Lagodienko, O.V. (2023). Pytannia integracii ESG koncepcij u marketynhovu dijalnist pidpnyemstv [The question of integrating the ESG concept into the marketing activities of enterprises]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*. 83. 65-69. [in Ukrainian].

9. Lazorenko, T., & Sholom, I. (2020). Teoretychni zasady koncepcii upravlinnia stijkym rozvytkom pidpryemstva [Theoretical foundations of the concept of sustainable development management of the enterprise]. *Halyskyj ekonomichnyj visnyk – Galician Economic Herald*. 67. 175-184. [in Ukrainian].
10. Livoshko, T. (2022). Monitorynh za ESG-pryncypamy ta joho vplyv na konkurentospromozchnist subjektiv gospodaruvannia [Monitoring according to ESG principles and its impact on the competitiveness of economic entities]. *Visnyk Harkivskoho nacionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytskyi National University*. 5. 158-164. [in Ukrainian].
11. Psyk, B.I. (2024). Dejaki aspekty moniryntu ESG-aktyvnosti pidpryemstv [Some aspects of monitoring ESG activity of enterprises]. *Agrosvit – Agroworld*. 14. 12-20. [in Ukrainian].
12. Yatsyshina, K., & Yatsyshyn, T. (2024). Ocinka hotovnosti pidpryemstv Ukrainy do vrahuvannia ESG-faktoriv pry planuvanni biznes-stratehij [Assessment of the readiness of Ukrainian enterprises to take into account ESG factors in the planning of business strategies]. *Visnyk Harkivskoho nacionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytskyi National University*. 24. 9-13. [in Ukrainian].
13. ESG Risk Ratings and ESG Risk Smart Score. 2024. *Sustainalytics*. Available at: <https://www.sustainalytics.com/investor-solutions/esg-research/esg-risk-smart-score> (accessed September 10, 2024). [in English].
14. Sustainability and climate trends to 2024. 2024. *MSCI*. Available at: <https://www.msci.com/documents/1296102/42241274/2024++MSCI+Sustainability+and+Climate+Trends+to+Watch+Paper+Final+.pdf?3> (accessed September 10, 2024). [in English].
15. ESG reporting: your comprehensive guide for 2024. 2024. *PlanA*. Available at: <https://plana.earth/academy/esg-reporting> (accessed September 10, 2024). [in English].